

معلمان فرهیخته محور تحول نظام آموزش خودسازی معلم، چرا و چگونه

پیش از پرداختن به توضیح نکته اصلی (خودسازی معلم)، لازم می‌دانم شمه‌ای از آثار تربیتی و سرنوشت‌ساز معلم و مدرسه را در زندگی افراد و تعالی جامعه بشری یادآوری کنم تا تذکری برای معلمان عزیز تازه‌کار و تکریمی بر معلمان دلسوز و فداکار باشد.

شاید هرکسی بتواند با تکمیل تحصیلات و کسب درجه‌ای از مدارج دانشگاهی به کسوت شریف معلمی درآید، ولی وفادار ماندن به حرمت این کسوت، آن هم به مدت حداقل سی سال، به شیوه‌ای که مدام صبور باشد، با مهربانی درس دهد، خشم فرو بندد، مدارا پیش گیرد، الگو و اسوه اخلاق باشد، همواره در تکوین اخلاق و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بکوشد، انصاف و عدالت را رعایت کند، حرف دانش‌آموزان را صمیمانه بشنود، از تشویق و تذکر بجا غفلت ننماید، استعدادها را کشف کند، و در دل‌ها نشاط یادگیری و امید به زندگی را پایدار نگه دارد و... به حق کار ساده‌ای نیست!

و نیز، دل‌نوازی با کودک، هم‌زبانی با نوآموز، تفاهم با نوجوان، توافق با جوان، برخورد مدبرانه با ناهنجاری‌های کلاس درس، تعامل عاقلانه با دانش‌آموزان مشکل‌ساز، و در عین حال، تداوم کارها با گشاده‌رویی و دلسوزی، مستلزم عشقی مادرانه، همتی پدرا نه و صبوری ایوب‌وار است. معلم متعهد و وفادار به رسالت معنوی خود، همه این نقش‌ها را ایفا می‌کند تا از کودک فردی شایسته و انسانی وارسته بسازد. چقدر بجا گفته‌اند که «بی‌انصافی است که در وصف معلم، او را به شمع تشبیه کنیم؛ چرا که شمع را می‌سازند تا بسوزد، ولی معلم خود می‌سوزد تا دیگران را بسازد.»

وقتی درباره انسان‌سازی معلم می‌اندیشیم و نیز درباره فضایل انسانی که بزرگان تعلیم و تربیت مهم می‌دانند و به آن‌ها اشاره کرده‌اند و همه در طول زندگی خود به آن‌ها نیاز داریم، متوجه می‌شویم که بیشتر آن‌ها را معلمان در مدرسه به ما آموخته‌اند. آن‌ها به ما یاد داده‌اند که با هم مهربان باشیم، کتاب بخوانیم، مسواک بزنیم، کارها را با نام و یاد خدا شروع کنیم، تکالیفمان را درست انجام بدهیم، با برنامه کار کنیم، با برنامه بخوابیم، قانون بازی را نشکنیم، بلند حرف نزنیم، به موقع سخن بگوییم، شجاع و صادق باشیم، پرخوری نکنیم، به همسایه احترام بگذاریم، موقع راه رفتن جلوی پای خود را نگاه کنیم، هرگز دروغ نگوییم، لباس و تنمان را تمیز نگاه داریم، شیر آب را باز نگذاریم، چراغ‌های اضافی را خاموش کنیم، در کارهای خیر پیشقدم باشیم، خانه و خانواده خود را دوست بداریم، وطنمان را خوب بشناسیم و در آبادی آن بکوشیم، علم را به عمل نزدیک کنیم و از حاصل آن در امور شخصی و اجتماعی بهره ببریم و بالاخره هدف مطلوبی انتخاب کنیم و برای رسیدن به آن سخت بکوشیم. وقتی به جمع‌بندی این همه فضایل معلمی می‌پردازم، احساس

می‌کنم کار تعلیم و تربیت چه خطیر است و چه چشم‌انداز زیبایی دارد! و کار مدرسه چقدر مهم و معلم چه نقش بسزایی می‌تواند در زندگی افراد و سرنوشت ملت‌ها داشته باشد! و اما نکته مورد نظر این است که معلمان تمام کشورهای پیشرفته، علاوه بر وظایف آموزشی و تربیتی و علاوه بر گذراندن دوره‌های آموزش ضمن خدمت، همواره برای ارتقای دانش و به‌روز کردن مهارت‌ها و بینش حرفه‌ای خود تلاش می‌کنند. اگرچه خودسازی معلم می‌تواند بخشی از تحول نظام آموزشی محسوب شود، ولی عملاً این کار از ایمان و عشق و علاقه و احساس مسئولیت، و حس رقابت و چالش‌های حرفه‌ای، تکمیل صلاحیت و شایستگی حرفه‌ای و ذوق شخصی معلمان نشئت می‌گیرد نه دستور و تکلیف اداری. معلم علاقه‌مند و وفادار به رسالت خود، با خودسازی می‌خواهد هم ارتقای شغلی پیدا کند و هم با تحولات نظام آموزشی کشور همگام و هماهنگ باشد. او می‌خواهد شیوه‌ها، راهبردها و فناوری‌های نوین آموزشی را بشناسد و از آن‌ها در آموزش استفاده کند. آری، نکته مورد نظر این است که امروزه در کشور ما، اهداف و شیوه‌های اجرای برنامه درسی و تربیتی تحول پیدا کرده است و معلمی که با اهداف و چشم‌اندازهای برنامه درسی ملی آشناست، دیگر نمی‌تواند همه وظایف و مسئولیت‌های معلمی را تنها در انتقال دانش خلاصه کند؛ زیرا برنامه درسی ملی، اهداف درسی و تربیتی را به کلی دگرگون کرده است و تلقی نویی از مدرسه، دانش‌آموز، محیط یادگیری، معلم و مدیر مدرسه ارائه می‌دهد که مستلزم تغییر بینش، آگاهی جدید و کسب مهارت‌های گوناگون آموزشی و تربیتی است. در واقع می‌توان گفت، معلم و مدیر مدرسه علاوه بر آموزش‌های رسمی و رهنمودهای دست‌درکاران نظام جدید آموزشی، باید در خودسازی و کسب صلاحیت و شایستگی‌ها و توانمندی‌های حرفه‌ای مورد انتظار برنامه درسی ملی شخصاً بکوشند. اما این خودسازی از کجا شروع شود و چگونه توسعه پیدا کند؟ در این گفتار، به نمونه‌هایی اشاره می‌کنیم و امیدواریم معلمان و مدیران مدارس هم پیشنهادات تکمیلی خود را برای درج در مجله و استفاده معلمان و مدیران مدارس کشور به دفتر مجله ارسال کنند.

نمونه فعالیت‌های خودسازی معلمان

معلمان ارجمند می‌توانند:

- درباره ساختار طرح درس در نظام جدید آموزشی، و چگونگی تدوین آن با هم مشورت کنند؛ طرح درس‌های آماده‌شان را با هم مقایسه و پس از اجرای آن در کلاس، تجربیات حاصل را با هم بررسی کنند.
 - درباره ویژگی‌های روش‌ها و فنون جدید آموزشی با هم به تبادل نظر بپردازند.
 - در تنظیم و تلفیق اهداف مشترک و اهداف خاص درس‌ها با هم همکاری کنند.
 - درباره نحوه استفاده از فناوری‌های جدید آموزشی در فرایند یاددهی و یادگیری همدیگر را یاری کنند.
- نتیجه اینکه، تحول بنیادین نظام آموزشی مستلزم آن است که فعالیت‌هایی مانند همکاری، همیاری، همدلی، هم‌اندیشی، هماهنگی و هم‌آموزی در مدارس توسعه پیدا کند و به فرهنگ جدید مدرسه تبدیل شود. زیرا تحول بنیادین نظام آموزشی درهای بسته کلاس‌های سنتی را باز کرده و فرصت‌های جدید و تازه‌ای پیش پای معلم و مدیران مدرسه گذاشته است که راه‌های جدید آموزشی را با همکاری و همیاری یکدیگر تجربه کنند و همه در موفقیت شغلی همدیگر و تحقق اهداف متعالی نظام شریک و سهیم باشند.
- توفیق بیشتر شما را در خدمت به نظام آموزشی کشور از خدای متعال خواستاریم.